

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОКАЗКИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОРИГУВАННІ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Борова Валентина

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку є визначальним фактором її психічного розвитку, а мовленнєва компетенція підґрунтям успішного навчання у школі. Саме тому мовлення дітей є в центрі уваги наукових досліджень у галузі дошкільної освіти. Важливо, щоб недоліки, вади мовлення дітей вчасно виявлялися та виправлялися. Тому серед актуальних проблем дошкільної лінгводидактики, які вимагають теоретико-методичного розв'язання є проблема педагогічного коригування звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку. Звернемося до трактування понять, якими будемо оперувати.

Звукова культура мовлення – полічинниковий утвір, який охоплює фонетичну правильність мовлення (сприймання та розрізнення фонем на слух, артикуляцію звуків, звуковимову); загальні мовленнєві навички (дихання, дикцію, темп і ритм мовлення, силу голосу, наголос) та орфоепічну правильність мовлення (відповідність унормованій літературній вимові).

Поняття «педагогічне коригування звукової культури мовлення дітей» ми трактуємо як «цілеспрямований вплив педагога на мовлення дітей з метою виправлення помилок, що зумовлені порушенням артикуляції звуків, звуковимови, мовленнєвого дихання, фонематичного слуху, орфоепічних норм вимови, сили голосу, темпу мовлення та інших засобів інтонаційної виразності» [1, с.164].

Логоказка – спеціально створений художній твір для виховання у дітей звукової культури мовлення.

Ефективність використання казки у корекційно-виховній роботі із дітьми з недорозвиненням мовлення доведена низкою авторів: Казачінер О.С., Бойчук Ю.Д. [2] Кучеренко Ж.О.[3], Лютова Л.О. [4] та інші. Висновки, які отримали науковці, засвідчують те, що робота із казкою є одним із провідних у корекційній роботі із дітьми дошкільного віку із загальним мовленнєвим недорозвиненням, оскільки, він відповідає віковим потребам дошкільників у ігровій діяльності за сюжетами казок.

Мета статті: розкрити значення логопедичної казки в педагогічному коригуванні звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку та методи її використання в педагогічному процесі.

У дошкільній лінгводидактиці питання використання логоказки лише епізодично аналізується як засіб педагогічного коригування звукової культури мовлення. Аналіз навчально-методичної літератури засвідчив, що в окресленому процесі найчастіше використовуються твори усної народної творчості, дидактичні ігри, ігри-вправи, вірші, оповідання, казки, чистомовки, режисерські ігри. Тому важливо з'ясувати особливості логоказки як засобу вдосконалення мовлення дітей та розробити методику її реалізації. Окремі питання використання логопедичної казки розкриваються у публікаціях педагогів, що працюють з дітьми з особливими потребам, зокрема, недорозвиненням мовлення. Але такі логоказки не є ефективними в педагогічному коригуванні недоліків вимови звуків, оскільки, в тексті творів недостатньо слів з «важкими» для вимови звуками, а мета казки не спрямована на коригування інших чинників звукової культури мовлення дітей. Логоказка – це твір, який дозволяє педагогу абстрактні для дітей мовленнєві поняття презентувати у зрозумілій формі. Для усвідомленого сприйняття мовленнєвого матеріалу важливо враховувати, що мислення дитини дошкільного віку є наочно-образним, а тому доречно, щоб інформація, яку отримують діти, ілюструвалася діями яскравих казкових образів. Як правило, сюжет казки мотивує дошкільників до діяльності, розвивається динамічно, що подобається дітям.

До тексту логоказок, що використовуються з метою вдосконалення звукової культури мовлення дітей дошкільного віку висуваються такі вимоги: кожна казка має бути спрямована на автоматизацію вимови звука у дітей, які тільки навчилися правильно його вимовляти, але окреслена навичка у них нестійка. Зміст казки має стимулювати виконання дітьми певних дидактичних завдань. Він може спонукати дітей до використання пальчикового або іншого виду театру, щоб відтворити сюжет казки, що знімає акцентування їхньої уваги на проблемах власної вимови, а отже, полегшує її, активізує мислення дитини. Логоказки мають мати чітке дидактичне спрямування. Вони повинні бути невеликими за обсягом, простими за композицією, адже, дитина має її запам'ятати, щоб легко виконувати завдання та спрямовувати основні зусилля на правильну вимову звуків, вправлятися у темпі мовлення чи висоті голосу. Логоказка має сприяти зняттю емоційної напруги у дитини, підняття настрою та задоволення від діяльності, що в кінцевому результаті гарантуватиме позитивний результат її використання.

За змістом казок доречно пропонувати такі завдання: вимов слова із казки, в яких є звук [...]; уяви, що ти зіркова дівчинка і скажи, що з тобою

відбувається; слухай музику, малою і розповідай про те, що ти малюєш; слухай казку і кожен раз, коли почуєш звук [...], плескай у долоні., впіймай звук у словах казки, допоможи котику-муркотику і т. п. Наведені та аналогічні завдання, сприяють свідомій діяльності дітей та вдосконалюють навички виділення у слові певного звука та його правильної вимови. Корисними, на наш погляд, є завдання в яких дитина в процесі малювання або будь-якої іншої зображувальної діяльності коментує малюнок та вправляється у вимові слів із «важкими» для неї звуками. Казку можна використовувати як основу діяльності із розвитку загальної і дрібної моторики дітей, що сприятиме кращій роботі органів артикуляції. Малювання, гра з мозаїкою, конструкторами, виготовлення аплікацій за мотивами казок, створення пластилінових композицій за сюжетом казок сприяють усвідомленню дітьми чинників звукової культури мовлення. Педагогічне коригування звукової культури мовлення дітей має здійснюватися відповідно до таких етапів: 1 етап – виконання підготовчих вправ для губ, язика, м'якого піднебіння. Виконання дихальних вправ для вдосконалення мовленнєвого дихання та вправ-ігор для розвитку фонематичного слуху. 2 етап – постановка звука – укладення язика, губ у потрібне положення (правильна артикуляція) і вимова звука. 3 етап – закріплення вимова звука в складах (закритих, відкритих, між двома голосними). 4 етап – закріплення звука у словах (звук на початку, в середині, в кінці слова, в ситуаціях із збігом приголосних). 5 етап – диференціація звука з його парним звуком у складах і словах. 6 етап – автоматизація звука у віршах, казках, оповіданнях. 7 – закріплення правильної вимови звука в розмовному мовленні.

Казку в роботі з дитиною використовують тоді, коли дошкільник засвоїв правильну ізольовану вимову звука, якого раніше не вимовляв. Лише після цього, дидактична мета вихователя з вдосконалення мовлення дітей може реалізовуватися засобом логоказки. Виховання правильної інтонаційної виразності мовлення має плануватися після того, як дитина навчилася вимовляти «важкий» звук у словах. Якщо принципу наступності не дотримуватися, то дошкільник може «повернутися» до попередньої, неправильної вимови, «маскуючи» помилки за допомогою засобів інтонаційної виразності: сили голосу (промовляє речення тихо), темпу мовлення (слово вимовляє швидко чи дуже швидко), що погіршує рівень звукової культури мовлення в цілому. Логоказки можуть використовуватися як на фронтальних, групових чи індивідуально-групових так і індивідуальних заняттях. На фронтальних заняттях, діти, що мають недоліки вимовляння окремих звуків, не повинні відповідати на питання, які передбачають вимову слова, в якому є «проблемний звук», який дитина вимовляє неправильно чи взагалі не вимовляє. Логоказка має підбиратися для кожної дитини індивідуально, оскільки рівень звукової культури

мовлення у дітей різний і визначається в першу чергу засвоєнням правильної звуковимови. Паралельно із вихованням звукової культури мовлення логопедичні казки сприяють вихованню комунікативної компетентності дітей. Вони отримують зразки діалогів між героями казок, форми взаємодії між ними, способи вирішення конфліктних ситуацій та засвоюють норми спілкування з ровесниками та дорослими.

Отже, використання логоказки в педагогічному коригуванні звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку дозволяє оптимізувати окреслений процес, сприяє активізації мовленнєвої діяльності дітей, полегшує автоматизацію правильної вимови звука у словах, реченнях віршах, казках, оповіданнях та розмовному мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борова В.С. Використання мультимедійних презентацій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Науковий вісник Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2019. Вип.12. С. 83-92
2. Казачінер О.С., Бойчук Ю.Д. Розвиток зв'язного мовлення дітей за допомогою логоказок. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 80, Т.1. С. 49 – 53
3. Кучеренко Ж. О. Казка як складова мов освітнього процесу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 10, С. 59
4. Лютова Л. Застосування казки як ефективного засобу логопедичної корекції зв'язного мовлення у дітей з ОНР. URL: <https://rozrobka.in.ua/zastosuvannya-kazki-yak-efektivnogo-zasobulogopedichnoyi-kore-v2.html>